

МАРИЈА ПОКРАЈАЦ

ИСТОРИЈА КУЋЕ ПОРОДИЦЕ ВЛАДИСАВЉЕВИЋ
НА УГЛУ ГОСПОДАР ЈЕВРЕМОВЕ И ДОСИТЕЈЕВЕ УЛИЦЕ

САЖЕТАК:

Крајем 19. и почетком 20. века изградња стамбених зграда постаје императив у Београду, који се у том периоду непрекидно ширио. С временом су се издвајали делови који су чинили његово најуже језгро, у које спада и једна од најстаријих улица у Београду, Господар Јевремова. У овој улици је подигнута кућа породице Владисављевић. Циљ овог рада је да истакне значај поменуте зграде за београдску архитектонску историографију, који се огледа у чињеници да су је градиле две генерације архитеката једне породице, те је од приземне угловнице, потом једносратнице са сецесијском фасадном декорацијом, трансформисана у модернистичку четворосратницу, затим представља пример добре праксе кад је реч о заштити градитељског наслеђа, и на послетку да баци ново светло на историју породице Владисављевић.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: *стамбена архитектура, Београд, Данило Владисављевић, Владислав Владисављевић, Господар Јевремова улица*

ABSTRACT:

In the late 19th and the early 20th century, the construction of residential buildings in the then-growing city of Belgrade became imperative. Over time parts of the city core of Belgrade were formed, one of the oldest streets in this area being Gospodar Jevremova Street. It is in this street where the Vladislavljević family house was built. This paper aims to highlight the importance of this building for the architectural history of Belgrade, bearing in mind that it was built by two generations of architects from the same family, that it was transformed from a ground-floor corner building into a single-storey house with Art Nouveau facades, and then into a modernist four-storey building. Moreover, it represents an example of good practice of community involvement in architectural heritage protection, also shedding new light on the Vladislavljević family history.

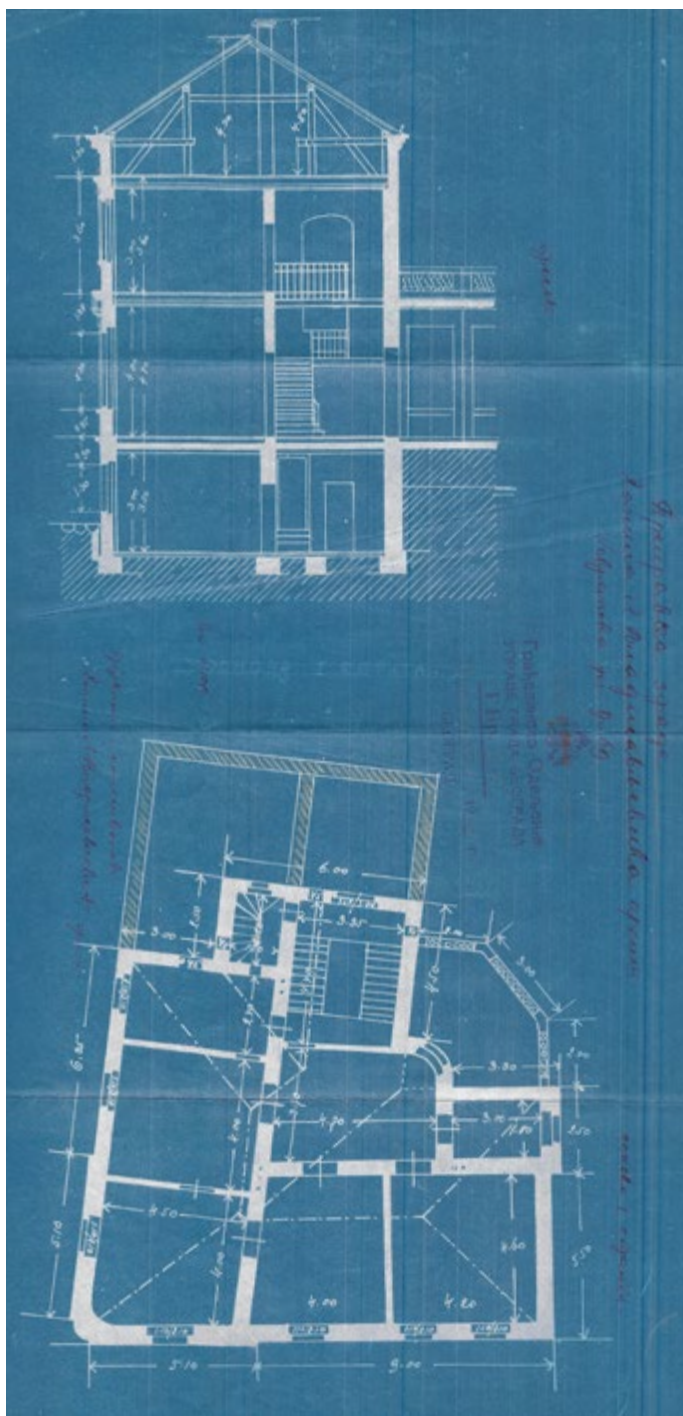
KEYWORDS: *residential architecture, Belgrade, Danilo Vladislavljević, Vladislav Vladislavljević, Gospodar Jevremova Street*

Увод

Крајем 19. и почетком 20. века изградња стамбених јединица постаје императив у Београду, који се у том периоду константно ширио и добијао нове размере. Посебне погодности за подизање стамбене архитектуре омогућило је увођење градског водовода 1892. године, електричног осветљења 1893. и канализације 1905.¹ Урбанизација у модерном смислу у Београду почиње тек између два светска рата, кад је више од половине београдских улица покривено калдрмом, канализациона мрежа је постала дужа од 200 километара, а зелене површине су достигле око 93 хектара.² Доступнији постаје и грађевински материјал, који се у све већој мери могао набавити на простору Савског пристаништа.³

У овом периоду долази до прекретнице у начину становања, као и у распореду стамбених јединица. Појава водовода и канализације доводи до промене рас-

пореда просторија, па се у ентеријер додају унутрашњи клозет или купатило, а у кухињу се уводи вода. Уводе се и посебне просторије са инсталацијама, кухиња се смањује, што све доводи до веће различитости просторија и веће рашчлањености стана.⁴ Куће су све ређе биле потпуно слободне у простору, најчешће су се са једне или обе стране наслањале на суседну зграду. Слободан пролаз за двориште замењује покривени, а фасадне површине се постепено ослобађају пуног зида. На фасадама је све присутнија сецесијска декорација, а конструкција до 1920. године постаје претежно армиранобетонска и све је учесталија употреба *Хербсиј система*⁵ од армираног бетона, према којем су инжењери у почетку били скептични јер су сумњали у његову издржљивост.⁶ Поред великог броја слободностојећих и у блок узиданих објеката, почетак 20. века обележио је и изванредан број угаоних зграда усмерених ка уличним

Сл. 1 / План уређивке зграде Данила Л. Владисављевића у Господар Јевремовој бр. 69, основа пресека и првој скици, 1921. Извор: ИАБ, ОГБ, ТД ф 1-45-1921

раскршћима. Ове угловнице деле се на зграде са закошеним, заобљеним или сегментним угловима и на оне код којих је незасечени угао наглашен декоративним атикама или куполама.⁷

Кад је реч о урбаном планирању, спровођена је правоугаона схема уличних мрежа, с правилним об-

лицима тргова и грађевинских блокова, при чему је принцип правилности и ортогоналности постао водећи урбанистички план, а права улица, као најкраћа саобраћајна веза, основни елемент његове композиције.⁸ С временом су се диференцирали најужи делови града, који су при том били и најстарији, као што су Варошки кварт, део Београдске тврђаве са еспланадом и, за овај рад посебно битан, Дорћолски кварт. Сама реч Дорћол је турског порекла и означава раскрсницу четири улице, место укрштања данашњих улица Дубровачке и Душанове. С једне стране Дорћол је ограничен Скадарлијом, а са друге Малим Калемегданом.⁹ Улице Дорћола с временом су добиле имена по познатим личностима из српске историје. Ту је Доситејева улица, потом Добрачина, која је добила име по јунаку из Другог српског устанка Јовану Добрачи. Затим следе Улица кнегиње Љубице, Капетан Мишина, названа по Миши Анастасијевићу, Вишњићева, која је добиле име по Филипу Вишњићу, Дубровачка, Улица цара Уроша и Узун Миркова. Ове улице су пресецање другим, као што су Браће Југовића, Симића, која је добила име по Сими Нешићу, погинулом на Чукур чесми, Господар Јованова и Господар Јевремова¹⁰, које су назване по браћи кнеза Милоша Обреновића Јовану и Јеврему, затим улице Страхињића Бана, Цара Душана, Деспота Стефана, Скендербегова, Принца Евгенија, Мојсијева и, на крају, Јеврејска улица.¹¹

У Дорћолском кварту су живели многи угледни грађани Београда: Никола Пашић, Гига Гершић, Светомир Николајевић, Светислав Вуловић; професори Велике школе Андра Стефановић, Андра Ђорђевић, сликари Ђорђе Крстић, Ђока Миловановић, Риста Вукановић и Леон Коен.¹² Једна од породица која је живела у овом крају су и Владисављевићи, чија кућа се налазила у Господар Јевремовој на броју 57. Ову кућу је подигао архитекта Данило Владисављевић¹³ (сл. 1) за своју породицу и себе 1902. године,¹⁴ а преправио ју је његов син, архитекта Владислав Владисављевић 1936. године.¹⁵ Како овој двојци архитеката и кући коју су подигли, и у којој су живели, није поклоњено много пажње у српској архитектонској историографији, на почетку ће бити речи о животу архитеката у породици Владисављевић, а потом ће акценат бити стављен на тумачење архитектуре и значаја куће у Господар Јевремовој.

Породица Владисављевић

Порекло породице Владисављевић везује се за острво Пореч, што је некадашњи назив за Доњи Милановац. Свој релативно кратки животни век архи-

текта Данило Владисављевић започео је у породици имућног трговца и народног посланика краља Милана – Лазара Владисављевића (1818–1915), једног од четворо деце¹⁶ Павла Владисављевића.¹⁷ Данило Владисављевић је рођен 16. априла 1871. године, а на основу његове биографије која се чува у Музеју града Београда, сазнаје се да није био јединац. У биографији је наведено да је Данило Владисављевић имао браћу Владислава и Ђорђа и сестре Даницу и Анђелку. Његов брат Ђорђе Владисављевић био је војни лекар српске војске и санитетски генерал југословенске војске, а до 1912. године био је управник Сталне војне болнице Шумадијске дивизијске области и шеф Унутрашњег одељења Опште војне болнице у Београду. У југословенској војсци је био инспектор санитета Министарства војске и морнарице и председник Војносанитетског комитета.¹⁸

Данило Владисављевић је у основну школу ишао у Доњем Милановцу, два разреда похађао је у Панчеву, док је у Београду завршио Реалку, 1889. године.¹⁹ После тога одлази у Минхен да студира архитектуру, али из непознатих разлога завршава студије у Ахену 1895. године.²⁰ Ипак, у његовој биографији се као место студирања наводи само Минхен, не и Ахен. Године 1889. уписао је *Hochbau-Abteilung*, курс изградње, и закључно с летњим семестром 1894. године био је студент Техничког универзитета у Минхену (*Technische Hochschule München*), што значи да је могао да проведе свега једну годину у Ахену, уколико је тамо отишао да дипломира.²¹ По повратку у Београд започиње своју сарадњу са инжењером Милошем Савчићем у оквиру Савчићевог бироа – Инжењерско-архитектонске канцеларије.²² Са Савчићем реализује пројекте у области индустријске архитектуре, али и архитектуре јавних и приватних грађевина. У Савчићевом бироу архитекта Владисављевић је радио до 1898. године, након чега се запошљава као инжењер у Министарству војном. Исте године постаје члан Удружења српских уметника, којем су, поред њега, приступили и Светозар Ивачковић, као члан Управног одбора, Јован Илкић, Дужан Живановић, Никола Несторовић, Милорад Рувидић, Драгутин Ђорђевић, Димитрије Леко и Сиљан Пејчиновић.²³ Године 1899. оженио се Љубицом Месаровић, ћерком Косте Месаровића, познатог трговца и угледног грађанина Београда.²⁴ Данило Владисављевић је своју супругу упознао на једном добротворном балу који је организовала краљица Наталија у Калемегданском парку.²⁵ Следеће, 1900. године, на предлог министра војног Данило Владисављевић

бива унапређен с позиције инжењера треће класе у инжењера друге класе.²⁶ За архитекту прве класе, с платом од 3.500 динара годишње, постављен је 1901. године.²⁷ Каријера му је ишла узлазном путањом, што је резултирало брзим напредовањем у Министарству војном и значајним одликовањем 1902. године, Орденом Светог Саве петог реда.²⁸ Године 1905. родио му се син Владислав (1905–1961), који је кренуо очевим стопама и постао архитекта. Данило Владисављевић је имао два сина, Лазара и Владислава Владисављевића, и ћерку Белу Владисављевић, након удаје Барјактаровић. Прво је рођен Лазар, 1900. године, затим Владислав, па потом Бела.²⁹ Данило Владисављевић је, као и већина његових колега тога времена, учествовао на Четвртој уметничкој изложби, организованој у Београду 1912. године, где је уз Андру Стевановића, Владимира Петковића и Бранка Таназевића још на почетку укључен у рад одбора.³⁰ На овој изложби се представио пројектом Нове војне болнице у Београду, изгледом једне касарне и пројектом Хируршког павиљона.³¹ До Првог светског рата је остварио велики број успешних архитектонских пројеката на пољу јавних и приватних објеката. Године 1915. је породицу послао у Солун. Након преживљене голготе преласка преко Албаније, 1916. године Данило Владисављевић се придружује породици. Убрзо након тога одлази на Крф, а породицу упућује у Француску, у Ницу, где остају до 1918. Потом одлази у Париз, у својству инжењера и судског вештака, као испомоћ српској влади у свођењу рачуна о штети проузрокованој у Првом светском рату.³² Владисављевић је 1921. године пензионисан у Министарству војном,³³ што ипак није у потпуности означило крај његове каријере. Наставио је своју делатност у Удружењу југословенских инжењера и архитеката, које је формирано 1919. године под називом Удружење инжењера и архитеката Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца.

Данило Владисављевић је преминуо 18. јануара 1923, у 53. години.³⁴ Сахрањен је на парцели 12 у гробници 22-II на Новом гробљу, где су касније сахрањени и његова супруга Љубица, синови Владислав и Лазар, Лазарова супруга Зора и њихов син Данило. Иза себе је оставио велики број дела у домену јавних и приватних грађевина, а најбитнији су комплекс Београдске кланице, Врачарска штедионица, Прометна и Извозна банка, које је реализовао у сарадњи са инжењером Милошем Савчићем, и Официрска задруга у Београду, као плод сарадње са архитектом Светозаром Јовановићем. Значајни су и његови самостални пројекти

Војна болница и хотели „Сплендид“ и „Унион“ у Београду, а ван Београда – Инжењерска касарна у Нишу, као и касарне у Ваљево и Смедеревској Паланци. Свака од ових грађевина је доказ стилског плурализма као главне одлике опуса архитектке Владисављевића, формираног под утицајем владајућих стилова у западној Европи у време његовог школовања.

Синови Данила Владисављевића су постали угледни грађани Београда. Лазар Владисављевић је био доктор, а Владислав Владисављевић је кренуо очевим стопама и постао архитекта, али с потпуно другачијим преференцијама од свог оца, што је било у складу с новим стилским струјама у архитектури у време кад се формирао. Потребно је нагласити управо разлику између стилских стремљења у време кад је живео и радио Данило Владисављевић и доба кад је стварао његов син Владислав Владисављевић, јер је архитектура доживела потпуни преображај – од академизма, сецесије и романтизма, стилова у којима је стварао Данило Владисављевић, до модернизма, карактеристичног за архитектуру Владислава Владисављевића.

Наиме, Владислав Владисављевић је рођен 21. марта 1905. године у Београду. Основну школу је похађао у Београду до 1915. године, а потом се сели у Ниш, где је завршио основну и средњу школу. Како је речено, Владислав је с породицом провео једно време у Ници, док је његов отац био на Крфу. У Ници је Владислав Владисављевић на лицеју завршио четири разреда реалке. Матурирао је по повратку у Београд 1923, исте године кад је преминуо његов отац. Архитектуру је завршио на Техничком факултету 1930. Од 1931. до 1932. године борави у Немачкој код професора Бруна Паула (Bruno Paul), у својству сарадника на пројектима. По повратку у Београд прво ради у предузећу „Лабор“, а након полагања државног испита 1933. године, започиње самостално да се бави пројектовањем. Ради усавршавања путује у Италију, Француску, Турску, Немачку и Грчку.

Његов опус углавном чине вишеспратне стамбене зграде за ренту и породичне куће, подигнуте између 1932. и 1940. године.³⁵ Основна одлика његовог стила је сведена декоративност у духу модернистичких схватања. Декоративне елементе користи тек понегде, углавном у виду решетки за врата и прозоре. Најоригиналнија грађевина коју је подигао јесте зграда Спасићеве задужбине у Кнез Михаиловој улици број 19,³⁶ која чини део Спасићевог пасажа. Подигао је и кућу Јеле Бајлони у Ужичкој улици на броју 20,³⁷ као и кућу Николе и Владислава Пашића у Крунској улици на броју 10.³⁸ Владислав Владисављевић

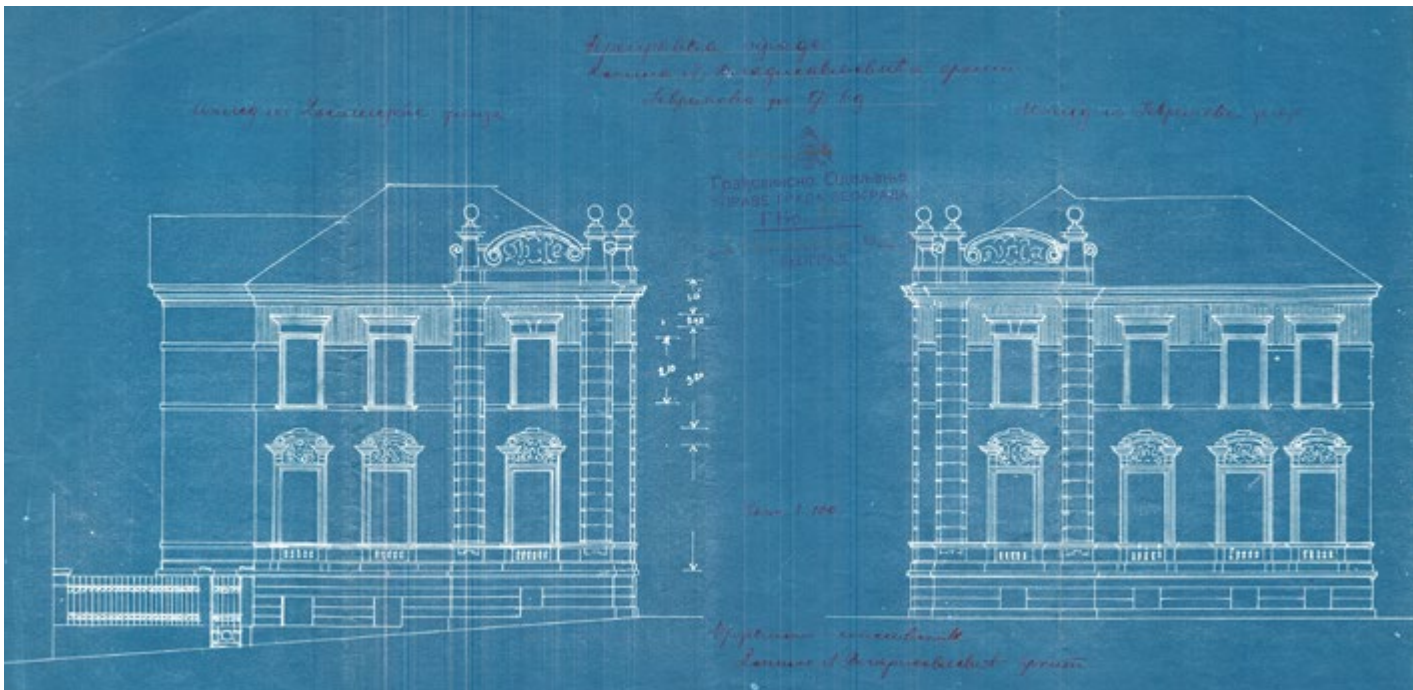
није имао деце. Умро је у Београду 1961. године, а сахрањен је у породичној гробници Владисављевића на Новом гробљу у Београду.³⁹

Кућу породице Владисављевић обликовале су две генерације, отац и син, у време великих стилских претреница у архитектури, и у томе се огледа њена специфичност за српску архитектонску историографију. У даљем раду биће више речи о архитектури и значају саме куће у Господар Јевремовој број 57.

Архитектура зграде у Господар Јевремовој број 57 (некад 69)

Београд је пред Први светски рат бројао око 90.000 становника и око 19.000 кућа, које су већином биле приземне, с тек покојом једносратницом у самом центру града.⁴⁰ Кућа породице Владисављевић је изграђена почетком 1902. године, као приземна угловница, на раскрсници Доситејеве и Господар Јевремове на броју 57. Подигнута у самом језгру Београда, ова грађевина је била пример експанзије подизања стамбених зграда, чије је фасаде, мада још увек скромно, красила сецесијска декорација. Пројектовао ју је архитекта Данило Владисављевић за своју породицу и себе. Одлика стамбене архитектуре карактеристичне за архитектонски језик Данила Владисављевића јесте искоришћавање велике површине плаца, при чему су просторије зграде биле недовољно осветљене. Такође се при решавању основе најчешће придржавао академских принципа симетрије, пројектујући једнобродне еклектичне грађевине, док је на фасаде неретко стављао сецесијске декоративне елементе у виду украса од кованог гвожђа на прозорима и атикама, сферне украсе, украсе у виду зрака сунца, и женске маске на самој површини фасаде.⁴¹

План за изградњу куће Данила Владисављевића чува се у Музеју града Београда под сигнатуром Ур. 11504, међутим, на плану не постоји печат Грађевинског одбора о прегледу планова, па се не може са сигурношћу тврдити да је тај план и усвојен и одобрен.⁴² Познато је да је Данило Владисављевић 1902. године упутио молбу Комисији за ревизију варошке регулације ради измене нивелације у Доситејевој и Јевремовој улици.⁴³ Следеће, 1903. године, нуди општини по десет динара од квадратног метра са 21,24 квадратна метра земљишта регулационог фонда, колико треба да се дода његовом имању ради изласка на регулациону линију.⁴⁴ Ова молба му је одобрена, с тим да је требало да за земљиште из регулационог фонда да надокнаду од 265 динара и 5 пара, и да понуду прегледа одбор на чијем челу су били одборници Соломон Азријел и Тоша Михаиловић.⁴⁵

Сл. 2 / План уређивања зграде Данила Л. Владисављевића у Господар Јевремовој бр. 69, изглед фасада ка Јевремовој и Доситејевој улици, 1921. Извор: ИАБ, ОГБ, ТД ф 2-19-1921

Након бомбардовања Београда у Првом светском рату, и ова кућа је оштећена, што потврђује чињеница да је Данило Владисављевић 1919. године Грађевинском одбору упутио молбу да кућу оштећену у бомбардовању обнови, а већ 1920. обраћа се молбом за надзиђивање још једног спрата.⁴⁶ Већ 1921. упућује молбу истом одбору да му изда друго уверење о прегледу зграде, јер је претходно непотпуно и не садржи време кад је обнова започета, а кад завршена. Значај овог документа огледа се у чињеници да је у њему наведен тачан период прве обнове зграде – наводи се да је извршена од септембра 1919. до 1. новембра 1920. године.⁴⁷

Површина плаца на којем је зграда подигнута износи 486 квадратних метара, а куће након обнове 162 квадратна метра. Грађевина која је првобитно била приземна зграда готово квадратне основе након обнове постаје двотрактна једносpratница, при чему се дозидани тракт пружао дуж Доситејевој улици. Подрумски део је подразумевао спајз, вешерницу, оставу и *собу за млађе*. У приземљу је зграда имала три собе, кухињу, оставу и излаз ка застакљеној лођи. На првом спрату је поновљен распоред просторија као у приземљу, са излазом ка балкону. Кад је реч о фасадама, на основу цртежа који је Данило Владисављевић приложио уз планове за обнову зграде (сл. 2) види се да је реч о еклектичној композицији, са сецесијским елементима у виду декоративне атике и дугачких пиластера, који

се протежу целом висином грађевине и завршавају се куглама на стубићима, а они носе атику од кованог гвожђа. Прозори приземља надвишени су полукружним, док су они на првом спрату завршени једноставним правоугаоним тимпанонима. Ниску ограду капије куће чиниле су решетке од кованог гвожђа повезане декоративним хоризонталним преплетима у два реда. На плану основе првог спрата и пресека зграде уцртан је, пропорционално кући, пространи балкон са оградом од кованог гвожђа. Архитектонска целина је деловала складно у односу на друге грађанске куће подигнуте у том периоду у Београду.

У овој кући је Данило Владисављевић живео до смрти 1923. године. Тринаест година касније, 1936, Владислав Владисављевић је приступио рушењу и поновном подизању зграде на углу Господар Јевремове на броју 57 и Доситејевој улици. По свој прилици, задржао је подрумске просторије и прозоре заједно са сецесијском декорацијом у виду декоративних ограда од кованог гвожђа старе куће, коју је подигао његов отац. Заједно са својим братом, доктором Лазаром Владисављевићем, направио је предрачун од 900.000 динара за подизање приземља и четири спрата.⁴⁸ У статичком прорачуну од 25. маја 1936. Владислав Владисављевић наводи да ће за међусpratне конструкције користити *Хербст систем* од армираног бетона. Такође наводи да ће прозори бити заштитени дрвеним капцима према

техничким прописима Министарства грађевина, као и да ће врата са истим заптивањем имати браве непропустљиве за гасове. За извођача радова Владислав Владисављевић је предложио градитеља Михаила Аранђеловића из Церске улице број 196. Изградња је започела 4. маја, а завршена је 19. октобра 1936. године. Зграда је с лица имала површину од 321 квадратног метра. Године 1940. згради је дозидано и склониште.⁴⁹

Како у обради фасада тако и у структури, зграда је конципирана у духу модернизма (сл. 3). Централни мотив грађевине наглашен је на фасади која се пружа дуж Господар Јевремове у виду три прозора повезана хоризонтално засеченим стубићима, на три спрата. Ритам хоризонтала прозора наглашава полукружни балкон над улазним вратима. Модернистички дух истичу и два кружна прозора са обе стране улаза, али и мансардни део прошаран хоризонталним низом квадратних прозора.⁵⁰ Са светлим становима, свим инсталацијама и парним грејањем, у приземљу нове зграде налазила се ординација Лазара Владисављевића, а на четвртом спрату пројектантски биро Владислава Владисављевића.⁵¹ Ново здање је у потпуности супротност ономе што је Данило Владисављевић изградио скоро тридесет година раније. Од приземне, па потом једносратне зграде са сецесијском фасадном декорацијом до модернистичке четвороспратнице, кућа је претрпела значајну стилску трансформацију, која је са становишта времена у којем је настала била легитимна и оправдана. Важно је напоменути да су архитекти најчешће своје стилске афинитете испољавали приликом пројектовања сопствених кућа. Стога је ова грађевина добар пример и полазиште за архитектонску историографију приликом тумачења стилских опредељења архитектата Данила и Владислава Владисављевића.

Кућа породице Владисављевић, а потом зграда браће Лазара и Владислава Владисављевића, опстала је приликом бомбардовања Београда у Другом светском рату, али с временом су фасаде почеле да пропадају. Захваљујући пројекту *Заједно за вашу фасаду* Општине Стари град и станарима, 2014. године фасаде на овој згради су у потпуности рестаурисане.⁵² Овакав вид акције представља важан помак кад је реч о очувању архитектонског наслеђа јер показује да учешће грађана спремних да прихвате одговорност за очување градитељског наслеђа Београда заиста може да уроди плодом.

Закључак

Значај ове зграде за историју српске архитектуре је вишеструк. Прво, она је подигнута на углу Господар Јевремове и Доситејеве, које спадају у најстарије

Сл. 3 / Изглед зграде на углу Господар Јевремове 57 и Доситејеве, 2016. (фотографија М. Покрајац)

улице у Београду и саме по себи чине део историјског, културног и урбанистичког наслеђа Београда. Потом, у подизању овог здања се огледа траг двеју генерација архитектата породице Владисављевић, који су у њој живели, и који су, сваки у свом маниру, један у еkleктичном, други у модернистичком, допринели развоју стамбене архитектуре с краја 19. па све до средине 20. века. Као грађевина на углу, доприноси недовољно истраженој типологији угловница у Београду. Данас стоји и као пример добре праксе кад је реч о заштити градитељског наслеђа, јер су јој заједничким снагама јавног и приватног сектора обновљене фасаде, што, нажалост, није тако чест пример.

Марија К. Покрајац,
 Мастер историје уметности
 Београд
 marijak059@gmail.com

НАПОМЕНЕ:

- 1] Несторовић 2006: 276.
- 2] *Истии* 1955: 248.
- 3] Ротер-Благојевић 2006: 54.
- 4] Несторовић 1955: 251.
- 5] *Хербсѝ систем* подразумева бетонске носаче у облику краћих или дужих пљоснатих греда које се доносе готове на грађевину, а преко њих се бетонирају, једнообразно и континуирано, бетонски сводићи на оплати од лимених таблица.
- 6] Ротер-Благојевић 2006: 63; Несторовић 1955: 260.
- 7] Кадијевић 2016: 37.
- 8] Максимовић 1976: 157.
- 9] *Београдске оишићинске новине*, 1. децембар 1937: 777.
- 10] Павловић 2009.
- 11] *Београдске оишићинске новине*, 1. децембар 1937: 782.
- 12] *Истии*.
- 13] Несторовић 1937: 89; Nestorović 1966: 542; Bogunović 2005: 1129–1132; Маневић 2008: 69.
- 14] МГБ, Ур. 14744.
- 15] ИАБ, ОГБ, ТД ф 5-24-1936.
- 16] Павле Владисављевић је имао четворо деце: Уроша, Лазара, Мишу и Ружицу (Историјат породице Владисављевић са биографијом Данила Владисављевића се чува у Музеју града Београда под сигнатуром МГБ, Ур. 14744).
- 17] Ђурић-Замоло 2011: 88.
- 18] Šiljegović 1975: 526.
- 19] МГБ, Ур. 14744.
- 20] Ђурић-Замоло 2011: 83; Маневић 2008: 69; XV salon architecture 1989.
- 21] Према информацијама са Техничког универзитета у Ахену, не постоји документација везана за студије Данила Владисављевића.
- 22] *50 јодина рада инжењера Милоша Савчића 1889–1939* 1940: 13.
- 23] *Просветни гласник*, 1. децембар 1898: 676.
- 24] *Службени војни лист*, 23. децембар 1899: 1133.
- 25] МГБ, Ур. 14744.
- 26] *Службени војни лист*, 4. фебруар 1900: 269–270.
- 27] *Службени војни лист*, 6. децембар 1901: 1108–1109.
- 28] *Службени војни лист*, 22. фебруар 1902: 131.
- 29] МГБ, Ур. 14744.
- 30] Кадијевић 1997: 168.
- 31] *Дело* 1912: 452.
- 32] МГБ, Ур. 14744.
- 33] *Службени војни лист*, 19. март 1921: 601.
- 34] *Политика*, 20. јануар 1923: 5.
- 35] Максић 1995: 89–93.
- 36] ИАБ, ОГБ, ТД ф 15-25-1939.
- 37] ИАБ, ОГБ, ТД ф 19-22-1932.
- 38] ИАБ, ОГБ ТД ф 28-30-37.
- 39] Максић 1995: 89–93.
- 40] Минић 1954: 177.
- 41] Ђурић-Замоло 2011: 88.
- 42] *Истии* 1980: 34.
- 43] *Београдске оишићинске новине*, 11. октобар 1902: 283.
- 44] *Београдске оишићинске новине*, 5. април 1903: 130
- 45] *Београдске оишићинске новине*, 28. јул 1903: 191.
- 46] ИАБ, ОГБ, ТД ф 1-45-1921.
- 47] ИАБ, ОГБ, ТД ф 2-19-1921.
- 48] *Београдске оишићинске новине*, 28. мај 1936: 315.
- 49] ИАБ, ОГБ, ТД ф 5-24-1936.
- 50] Максић 1995: 89.
- 51] *XV salon architecture*: 1989.
- 52] *Blic*, 12. март 2014: 5.

ЛИТЕРАТУРА

- Bogunović, S. (2005), *Arhitektonska enciklopedija Beograda XIX i XX veka* : arhitekti, Beograd: Beogradska knjiga.
- Грађевински одбор (1903), *Београдске оишићинске новине*, 28. јул: 191.
- Дорћол некад и сад (1937), *Београдске оишићинске новине*, 1. децембар: 777.
- Димитријевић-Марковић, С. (2009), Учешће грађана као предуслов за успешну заштиту наслеђа, *Наслеђе X* (Београд): 185–192.
- Ђурић-Замоло, Д. (1980), *Београд 1898–1914* : из архиве Грађевинског одбора, Београд: Музеј града Београда.
- Ђурић-Замоло, Д. (2011), *Грађевине Београда 1815–1914*, Београд: Музеј града Београда.
- Женидба је одобрена (1899), *Службени војни лист*, 23. децембар: 1133.
- Из одељка за Грађевински одбор и контролу зидања (1936), *Београдске оишићинске новине*, 28. мај: 315.

Izgled zgrada u centru Beograda pre i posle sređivanja fasada (2014), *Blic*, 12. mart: 5.

Кадидевић, А. (1997), *Један век изражења националног стила у српској архитектури. Средиња XIX – средиња XX века*, Београд: Грађевинска књига.

Кадидевић, А. (2016), Палата Милоша Савчића (1924–1926) – не-типична београдска угаона зграда, *Наслеђе XVII* (Београд): 37–51.

Максидевић, С. (1995), Архитекта Владислав Владисављевић (1905–1961), *Архитектура и урбанизам II* (Београд): 89–93.

Максимовић, В. (1976), *Istorija urbanizma* књ. 2, Београд: Izdavačko-informativni centar studenata.

Маневић, З. (ред.) (2008), *Лексикон неимара*, Београд: Грађевинска књига.

Минидевић, О. (1954), Развој Београда и његова архитектура између два рата, *Годишњак града Београда I*, (Београд): 177–188.

Министарство војно (1900), *Службени војни лист*, 4. фебруар: 69–270.

Министарство војно (1901), *Службени војни лист*, 6. децембар: 1108–1109.

Министарство војно (1921), *Службени војни лист*, 19. март: 601.

Молба (1902), *Београдске оштинске новине*, 11. октобар: 283.

Молба (1903), *Београдске оштинске новине*, 5. април: 130.

Нашим Орденом Св. Саве петим редом (1902), *Службени војни лист*, 22. фебруар: 131.

Несторовић, Б. (1955), Еволуција београдског стана, *Годишњак града Београда II* (Београд): 247–270.

Nestorović, B. (1966), *Vladislavljević Danilo*, u: Enciklopedija likovnih umetnosti књ. 4, Zagreb: Jugoslovenski leksikografski zavod.

Несторовић, Б. (2006), *Архитектура Србије у XIX веку*, Београд: Арт прес.

Несторовић, Н. (1937), *Грађевине и архитектури у Београду прошлог столећа*, Београд: Удружење југословенских инжењера и архитекта.

Павловић, Д. (2009), *Улица наших предака: Господар Јевремова*, Београд: Сигнатуре.

Ротер-Благојевић, М. (2006), *Стамбена архитектура Београда у XIX и почетком XX века*, Београд: Архитектонски факултет Универзитета у Београду.

Удружење српских уметника (1898), *Просветни гласник*, 1. децембар: 676.

Четврта Југословенска изложба (1912), *Дело* : лист за науку, књижевност и друштвени живот: 452.

Читуља (1923), *Политика*, 20. јануар: 5.

Šiljegović, B. (ur.) (1975), *Đoka Vladislavljević*, u: *Vojna enciklopedija X*, Београд: Vojnoizdavački zavod.

XV salon architecture (1989), Београд: Музеј применене уметности.

50 година рада инжењера Милоша Савчића 1889–1939 (1940), Београд: Минерва.

Summary: MARIJA POKRAJAC**THE STORY OF THE HOUSE OF VLADISAVLJEVIĆ FAMILY
AT 57 GOSPODAR JEVREMOVA STREET**

In the late 19th and the early 20th century, Belgrade gradually acquired the appearance of European capitals. With its urban planning and a distinctive core, new possibilities for development of residential architecture were created in Belgrade. The Vladisavljević family lived in Gospodar Jevremova Street, one of the streets that formed the very core of the city. Originating from the Isle of Poreč, this family gave generations of intellectuals and respectable citizens of Belgrade. Danilo Vladisavljević, one of the most prominent Serbian architects from the beginning of the 20th century, lived in the house at 57 Gospodar Jevremova Street until his death in 1923. He built this house for himself and his family – his wife Ljubica, the daughter of a distinguished Belgrade merchant Kosta Mesarović, and their sons Lazar and Vladislav and daughter Bela. In terms of typology, the house belongs to corner buildings, with less prominent angles, almost square in plan. The facades, executed in the Art Nouveau style, with wrought iron decoration, corresponded to the spirit of the time; new artistic trends started developing in Belgrade of the beginning of the 20th century. Thirteen years after the death of Danilo Vladisavljević, his son, the architect Vladislav Vladisavljević, gave the house a new appearance. He constructed a four-floor building over his father's house, now following a new, modernist concept, with authentic rectangular and circular openings devoid of any excessive decoration. The building has resisted the passage of time, but its facades eventually decayed. Thanks to the tenants, as well as public and private sector assistance, the facades of this building were completely restored in 2014. The importance of the house at 57 Gospodar Jevremova Street for the architectural history of Belgrade is additionally stressed by the fact that it was designed and built by prominent architects, the father and the son, who transformed it, each in the spirit of their time. It also has a special place in the typology of Belgrade corner buildings, a topic yet to be addressed. Situated in Gospodar Jevremova Street, it belongs to a significant cultural and historical district of Belgrade; it also represents an example of good practice of community involvement in architectural heritage protection which could be applied in many similar cases.

Illustrations

- Fig. 1 Refurbishment plan for the building of Danilo L. Vladisavljević at 69 Gospodar Jevremova Street, cross-section and first floor plan, 1921 (Historical Archives of Belgrade, no.1-45-1921)
- Fig. 2 Refurbishment plan for the building of Danilo L. Vladisavljević at 69 Gospodar Jevremova Street, facades facing Jevremova and Dositejeva Streets, 1921 (Historical Archives of Belgrade, no. 2-19-1921)
- Fig. 3 Building at the corner of Gospodar Jevremova and Dositejeva Streets, 2016 (Photograph: M. Pokrajac)